

TÉVHITEK A BÁNTALMAZÓ FÉRFIAKRÓL

A nők elleni erőszak valódi természetének felismerését nagyban akadályozzák a bántalmazó férfiakra szóló nézetek, amelyek az elkövetők tetteinek igazolására, illetve személyes felelősségük elhárítására szolgálnak. Ezeket mutatja be és cáfolja meg ez a kiadvány.

„AZ ERŐSZAKOS FÉRFIAK BETEGEK”

A bántalmazó férfiak között semmivel sem nagyobb az elmebetegségekben szenvedők aránya, mint a lakosság egészében. Ráadásul aki valóban annyira beteg, hogy nem ura a tetteinek, az azt sem tudja eldönteni, hogy mikor, hol, kivel szemben „boruljon el az agya”, vagy hogy milyen testrészeket kell ütnie ahhoz, hogy cselekményének következményei rejtve maradhassanak, illetve ne lehessen felelősségre vonni őt miattuk. Márpedig a bántalmazók túlnyomó többségének nem okoz gondot, hogy ellenőrzése alatt tartsa ezeket a szempontokat.

„ALKOHOL VAGY KÁBÍTÓSZER HATÁSA ALATT CSELEKSZENEK”

Ez az érv nem a bántalmazás valódi mozgatórugóiról szól, hanem arról, hogy hogyan emelkedett a „férfivirtus” az általános kultúra rangjára és vált kvázitudományos érvvé. Közismert, hogy mennyire különbözik az alkoholizmus társadalmi megítélése férfiak és nők esetében. Érdemes elgondolkozni azon is, hogy a nők elleni erőszak esetében miért fogadja el a kultúra enyhítő körülménynek azt, amit más személyek integritását sértő vagy veszélyeztető tettek, pl. az ittas járművezetés esetén súlyosbító körülménynek tekint. Vagy azon, hogy a legtöbb ember békés marad alkohol vagy kábítószer hatása alatt is - mi a közös vonása azoknak, akik nem? A nők elleni erőszak esetében miért nem alkalmazza a társadalom azt a köztudatban is élő és tudományosan is megerősített megfigyelést, hogy az alkohol és a kábítószer nem elváltoztatják a személyiséget, hanem előhozakodnak belőle már meglévő tendenciákat? A bántalmazó férfiak esetében is szemmel láthatólag gyakrabban fordul elő, hogy azért isznak, hogy aztán üssenek, mint hogy azért ütnének, mert ittak...

„BEILLESZKEDÉSRE KÉPTELEN SZEMÉLYEK”

Valóban előfordul ez az eset is, de inkább mint kivétel. A bántalmazó férfiak általában tökéletesen beilleszkednek a környezetükbe, sőt, nagy részük híres arról, hogy mennyire elbűvölő személy (mint ahogy leendő párjával is az volt a kapcsolat kezdetén, mielőtt „birtokon belülré” került volna). Sokan közülük közismert személyiségek, akik mások példaképei és gyakran nemcsak a hatóságok, hanem még áldozatuk családjának megértését is magukénak tudhatják.

„ILYENNEK SZÜLETTEK”

A pszichológia története a viselkedés biológiai, illetve társadalmi magyarázatának ide-oda hullámzása. Azonban még az olyan korszakokban is (mint például a jelenlegi), amikor a biológiai magyarázatok kerülnek előtérbe, legalább annyi kutatási eredményt lehet felmutatni annak bizonyítására, hogy az erőszak (éppen úgy, mint a nemi szerepek) tanult magatartás

„EZT TANULTÁK”

A bántalmazást a biológiai magyarázatok divatja ellenére a legtöbben tanult viselkedésformának tekintik, amelynek előfordulását különösen valószínűsíti, ha a bántalmazó gyermekkorában erőszak tanúja vagy áldozata volt. Nagyon sok igazság van ebben az álláspontban. Egysíkú használata azonban figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy az erőszakos férfi felnövekedésekor szinte mindig jelen voltak nők is, akik szerep-modellként szolgálhattak volna az erőszakmentes viselkedésre. Ennek ellenére a fiatal fiúk és a felnőtt férfiak általában nem a nők viselkedését utánozzák. Miért maradnak a kapcsolatkezelés „nőies” modelljei észrevétlenek a fiúk és a férfiak számára? Ennek vizsgálata közelebb tudna vinni bennünket a bántalmazás valódi okának, a szexizmusnak, vagyis a nőkkel szembeni előítéletek és a hatalom összefonódásának felismeréséhez.

„ÉRZELMI ANALFABÉTÁK”

A bántalmazást gyakran a férfiak belső problémáival, az érzelmeik, szükségleteik, illetve igényeik felismerésére és megfogalmazására való képesség hiányával magyarázzák. Való igaz, hogy ezen a téren nagyon sok bántalmazónak szegényes az eszköztára. Igaz az is, hogy az úgynevezett férfiaság ezen a téren okozza a legtöbb szenvedést maguknak a férfiaknak is, és ez teszi

a hagyományos férfiszerepet statisztikailag is kimutatható egészségügyi kockázati tényezővé. Ugyanakkor, amikor egy férfi rákényszeríti az akarát egy nőre, pontosan tudja, hogy mit akar, és ezt kommunikálja is, szavakkal és tettekkel. A bántalmazás tehát valójában egy az érzelmeik, illetve az igények kifejezésére szolgáló módszer, és nem az abban való járatlanság. A bántalmazók hatékony fegyverként használják a dühüket, amelyet a nők vagy más, náluk gyengébb személy ellen irányítanak, és nem például a fennálló rend vagy a munkaadójuk ellen.

„NEM TUDJÁK, MIT TEGYENEK A DÜHÜKKEL”

A bántalmazást gyakran azzal magyarázzák, hogy a férfi nem tudja konstruktív módon kifejezni a dühét. Valójában a bántalmazók hatékony fegyverként használják a dühüket, amelyet a nők vagy más, náluk gyengébb személy ellen irányítanak, és nem például a fennálló rend vagy a munkaadójuk ellen. A bántalmazók gyakran ürügyként is használják a dühüket. Egy-egy dühkitörés után azzal mentegetik magukat, hogy dühösök voltak és akár megbánást is mutatnak, hogy ily módon elkerüljék a felelősségre vonást és a szembesülést tetteiknek a sértettekkel hátrányos következményeivel. A bántalmazó férfiak igenis kifejezik az érzelmeiket, többek között a dühüket, és megválasztják, hogy mikor és kivel szemben teszik azt.

A bántalmazó kommunikáció és bizonyos érzelmek bizonyos módon való kifejezése valójában a bántalmazás egyik taktikai alkotóeleme, és nem annak magyarázata. Abból, hogy a bántalmazók megválasztják, hol és kivel szemben erőszakosak, az következik, hogy a bántalmazás nem kommunikációs probléma és nem is a düh kezelésével összefüggő nehézség, hanem választás.

KÖVETKEZTETÉS: MIÉRT BÁNTALMAZNAK VALÓJÁBAN A FÉRFIAK?

Nincs olyan körülmény, amely miatt egy férfit szükségszerűen arra kárhoztatna, hogy szóban vagy fizikailag a társára támadjon. Előfordulhatnak körülmények, amelyek növelik annak esélyét, hogy egy férfi bántalmazóvá váljék, de semmilyen körülmény nem teszi elkerülhetetlenné az erőszak választását. Ebből következően téves minden olyan magyarázat, amely a bántalmazást más személyekkel hozza összefüggésbe, például azzal, hogy milyen a velük

folytatott kommunikáció vagy hogy provokálnak-e. Az erőszak választásáért a férfiak a felelősek, nem a körülmények. Tehát azokban az indítékokban kell keresnünk a bántalmazás magyarázatát, amelyek erre a választásra készítik a férfiakat és nem rajtuk kívül álló okokban, amelyek arra indítják őket, hogy bántalmazzanak.

Röviden: a férfiak azért bántalmazznak, mert ilyen módon uralmuk és ellenőrzésük alatt tudnak tartani egy másik személyt. Ennek a magyarázatnak az erőssége abban van, hogy az egyedi erőszakos cselekményeket egy viselkedésforma keretén belül értelmezhetővé teszi. Ugyanakkor uralkodásról és ellenőrzésről beszélni egyfajta közhellyé vált, amelynek révén könnyen szem előtt tévesztjük annak tágabb összefüggéseit.

Nagyon gyakran elmulasztjuk azt a - talán legfontosabb - aspektust, miszerint a bántalmazásnak funkciója van, mégpedig az, hogy rövid és hosszú távon arra kényszerítse a nőt, hogy azt tegye, amit a férfi akar, illetve, hogy megakadályozza abban, ami nincs a férfi ínyére. Férfiak szisztematikusan választják a bántalmazást, azzal a céllal, hogy fenntartsák az uralmukat és az ellenőrzést áldozataik felett.

Amikor egy férfi üvöltözik egy nővel, vagy állandóan leszólja őt, tudja, hogy magatartása milyen hatást fog kiváltani a nőből. Az ordítózás rövid távon félelmet és fájdalmat okoz, hosszú távon pedig leépíti a nő személyiségét, és akkor már semmi sem akadályozza meg a férfit abban, hogy uralmat gyakoroljon felette és ellenőrzése alatt tartsa. A bántalmazó férfiak tisztában vannak a bántalmazás hatásával, és készakarva élnek vele.

Vagyis miért bántalmazza a férfiak egy része a nőket? Mert megtehetik, és mert elérik vele, amit akarnak. De miért gondolják azt a férfiak, hogy jogos a nők felett uralkodniuk?

A BÁNTALMAZÁS FORRÁSA: A SZEXIZMUS

A szexizmus a nőekkel szembeni, nemi hovatarozásukon alapuló előítéletek rendszere, és az ezekre az előítéletekre épülő hátrányos megkülönböztetés, tehát a nők egyenlőtlen részesülése a hatalomból – a társadalmi és a személyes kapcsolatokban egyaránt. Ez a nemi hovatarozáson alapuló előítélet teremti meg az arra való hajlamot, hogy valaki alacsonyrendűeknek tekintse a nőket. Egyfajta szemüveggént működik, amelyen át nézve a nők viselkedése tökéletlennek, nem helyénvalónak, sőt

eredendően rossznak tűnik. Mihelyt osztják ezt a felfogást, a férfiak úgy gondolják, jogos, sőt szükséges, hogy ellenőrzésük alatt tartsák a nőket, akár erőszak vagy bántalmazás útján is. A korsó sör mellett szexista vicceket mesélő, a párját beteges féltékenységgel kontrolláló, őt barátanőitől eltöltő, vagy a nőt veréssel „móresre tanító” vagy egy nőn „én úgy is tudom, hogy te mit akarsz” felkiáltással nemi erőszakot elkövető férfiak viselkedése között valójában nincs fogalmi különbség, csak az előítéleten alapuló bántalmazás lépcsőfokai közül foglalnak el különböző helyeket.

A férfiak elképzelése arról, hogy bántalmazzhatják a nőket, nemcsak személyes jellegű, hanem nagy részben társadalmi intézményektől származik. A kulturális normákat teremtő és fenntartó intézmények szexizmusa hozzájárul ahhoz, hogy a férfiaknak hatalmukban állhasson az ellenőrzés és erőszak kivitelezése, és jogosnak tartsák azt. A nőknek a közéletben elfoglalt (pontosabban hiányzó) helye, a nő munkateljesítményének és véleményének intézményes és anyagi leértékelése, a férfi „családfőként” való szentesítése és akár bántalmazó viselkedésének igazolása rendőrök, újságírók, papok és bírák által – mindez megerősíti a férfit abban, hogy joga van ellenőrzése alatt tartani a nőt, aki pedig azt az üzenetet kapja, hogy az ő viselkedése a probléma forrása és büntetés jár neki, ha nem teljesíti „ura” elvárásait.

Ez a kiadvány a következő könyv alapján készült:

Szil Péter *Miért bántalmaz? Miért bántalmazzhat? A családon belüli erőszak: a férfiak felelőssége.* Habeas Corpus Munkacsoport, Budapest, 2005.

A teljes könyv megrendelhető a Habeas Corpus Munkacsoportnál az alábbi címek valamelyikén. A nők elleni erőszakról és a férfiak felelősségvállalásáról többet a <http://www.stop-ferfieroszak.hu> weboldalon olvashat.

© Habeas Corpus Munkacsoport 2006.

1364 Budapest Pf.31.

info@habeascorpus.hu

<http://www.habeascorpus.hu>

<http://www.stop-ferfieroszak.hu>

A kiadvány tartalmáért teljes egészében a Habeas Corpus Munkacsoport felel, azért és az annak felhasználásából származó következményekért az Európai Bizottság nem felelős.

Tévhit

a bántalmazó férfiokról

Habeas Corpus Munkacsoport

www.stop-ferfieroszak.hu

www.habeascorpus.hu

Készült az Európai Unió Daphne Programja, Budapest Főváros Önkormányzata, a Nemzeti Civil Alapprogram, és az Open Society Institute Budapest Foundation támogatásával